

व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालयांतर्गत
औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमधील प्रशिक्षणार्थ्यांना
अनुसूचित जाती घटक कार्यक्रमांतर्गत पुस्तकपेढी
योजना राबविण्यास प्रशासकीय मान्यता देण्याबाबत...

महाराष्ट्र शासन
कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता विभाग
शासन निर्णय क्रमांक : प्रशामा २८११/२०२१/प्र.क्र.२६/व्यशि-२
मंत्रालय, मादाम कामा मार्ग,
हुतात्मा राजगुरु चौक, मुंबई-४०० ०३२.
दिनांक : ३१ मार्च, २०२१.

वाचा : संचालक, व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई यांचे पत्र क्रमांक :
१२/ नियोजन/अनु.जा.घ.का./२०२१/प्र.क्र.२७/२०, दिनांक २८/०१/२०२१.

प्रस्तावना :-

शिल्प कारागिर प्रशिक्षण योजना ही भारत सरकारने १९५० मध्ये सुरु केलेली असून, या योजनेखाली सर्व देशभर प्रशिक्षणासाठी दर्जा समान राखण्यासाठी राष्ट्रीय स्तरावर राष्ट्रीय व्यवसाय प्रशिक्षण परिषद १९५६ मध्ये स्थापन केलेली आहे. राष्ट्रीय व्यवसाय प्रशिक्षण परिषदेमार्फत शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांचे / खाजगी औद्योगिक प्रशिक्षण केंद्राबाबतचे धोरण, त्यांचे नियंत्रण, विविध व्यवसाय अभ्यासक्रम तयार करणे, बांधकाम, विद्युत पुरवठा, यंत्रसामग्रीची मानके, निदेशकांचे प्रशिक्षण, राष्ट्रीय स्तरावर चाचणी घेणे, राष्ट्रीय व्यवसाय प्रमाणपत्र देणे इ.बाबींचे धोरण विहीत केले जाते. मा.श्रम मंत्री, भारत सरकार हे या परिषदेचे प्रमुख असून केंद्र व राज्य शासनाचे प्रतिनिधी, मालक व नोकर संघटनेचा प्रतिनिधी व विविध विषयांवरील तज्ञ सभासद या समितीत असतात. शिल्प कारागिर प्रशिक्षण योजनेची प्रत्यक्ष अंमलबजावणी सुरुवातीला केंद्र शासनाकडून केली जात होती. सन १९६९ पासून या योजनेची अंमलबजावणी व तसेच शासनाच्या औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांवरील खर्च राज्य शासनाकडून केला जात आहे.

कामगार व कामगार कल्याण (औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था) या विकास क्षेत्रांतर्गत अनुसूचित जाती घटक कार्यक्रमांतर्गत जिल्हा नियोजन व विकास समितीमार्फत अनुसूचित जातीच्या प्रशिक्षणार्थ्यांना विनामूल्य क्रमिक पुस्तके उपलब्ध करून देण्यासाठी नियमितपणे निधी उपलब्ध करून देण्यात येत असून, त्याप्रमाणात योजनेवर खर्च होत आहे. परंतु, काही जिल्हाधिकारी कार्यालयांनी सदर योजना राबविण्याबाबतचे प्रशासकीय मान्यतेचे शासन निर्णय उपलब्ध करून देणेबाबत संबंधित जिल्हा व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण अधिकारी कार्यालयांना कळविले आहे. या पार्श्वभूमीवर संचालनालयाने केलेल्या विनंतीच्या अनुषंगाने शिल्प कारागिर प्रशिक्षण योजनेबाबत प्रशासकीय मान्यतेचा शासन निर्णय निर्गमित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :-

कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता विभागाच्या अधिपत्याखालील व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालयांतर्गत कामगार व सेवायोजन (औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था) विकास क्षेत्रांतर्गत अर्थसंकल्पीत झालेल्या तरतुदी व दरवर्षी प्राप्त होणारा निधी त्या-त्या आर्थिक वर्षात खर्च होणेसाठी

शिल्प कारागीर प्रशिक्षण योजनेअंतर्गत प्रशिक्षण घेणाऱ्या अनुसूचित जातीतील (नवबौध्दासह) विद्यार्थ्यांकरीता अनुसूचित जाती घटक कार्यक्रमांतर्गत मोफत पुस्तकपेढी ही योजना राबविण्यास या शासन निर्णयान्वये प्रशासकीय मान्यता देण्यात येत आहे.

१) योजनेचा उद्देश :-

शिल्प कारागिर प्रशिक्षण योजनेचा मुख्य उद्देश खालीलप्रमाणे आहे :-

१. कारखान्याच्या विविध कामांसाठी लागणाऱ्या कुशल मनुष्यबळाचा पुरवठा करणे
२. युवकांना रोजगारभिमुख प्रशिक्षण देऊन कारखान्यात रोजगार मिळवण्यासाठी सक्षम बनविणे
३. युवकांना कौशल्ययुक्त प्रशिक्षण देऊन उत्पादन व इतर सेवा क्षेत्रामध्ये स्वयंरोजगार सुरु करण्यासाठी सक्षम बनविणे.
४. कामगारांना योजनाबद्ध प्रशिक्षण देऊन औद्योगिक आस्थापनांचा दर्जा, गुणवत्ता व उत्पादन वाढविणे.

२) योजनेच्या मार्गदर्शक सूचना :-

१. कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता विभागाच्या अधिपत्याखालील व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालयामार्फत राज्यात राबविण्यात येत असलेल्या शिल्प कारागिर प्रशिक्षण योजनेच्या माध्यमातून शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेत प्रशिक्षण घेणाऱ्या प्रशिक्षणार्थ्यांना आवश्यक त्या प्रशिक्षणाच्या सुविधा उपलब्ध करून देण्याची जबाबदारी जिल्हा व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण अधिकारी यांची राहिल.
२. सदर योजना जिल्हास्तरीय योजना असल्याने संबंधित जिल्ह्याच्या मागणी कार्यक्रमांतर्गत प्रधान लेखाशिक्ष २२२५ खाली नियतव्ययाची मागणी संबंधित जिल्ह्याच्या जिल्हा नियोजन समितीकडे करण्यात यावी. तसेच दरवर्षी निधी अर्थसंकल्पीत करून विहित नियमानुसार खर्च होईल, याची जिल्हा व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण अधिकारी यांनी दक्षता घ्यावी.
३. सदर योजना जिल्हास्तरीय योजना असल्याने संबंधित जिल्हा व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण अधिकारी यांनी नियोजन विभागाकडून वेळोवेळी निर्गमित होणाऱ्या मार्गदर्शक सूचनेनुसार जिल्हा नियोजन समितीकडे निधीची मागणी करावी.
४. या योजनेद्वारा उपलब्ध निधीतून खरेदी करण्यात येणारी पुस्तके, संदर्भ साहित्य व इतर अनुषंगिक बाबींना तांत्रिक मान्यता देण्यास सहसंचालक, व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण, प्रादेशिक कार्यालय यांना प्राधिकृत करण्यात येत आहे.

३) निकष/पात्रता :-

१. सदर योजनेच्या पात्रताधारक लाभार्थी प्रशिक्षणार्थ्याने त्याचे प्रशिक्षण हजेरी नियमानुसार पूर्णवेळ करणे आवश्यक आहे.
२. सदर योजनेकरीता अनुसूचित जातीमधील युवक/युवतींना लाभ देण्यात यावा.
३. प्रशिक्षणास प्रवेशित प्रशिक्षणार्थ्यांना सदर योजनेचा लाभ देय राहिल.
४. सदर योजनेंतर्गत पात्र लाभार्थ्यांना प्रत्यक्ष लाभ देण्याची जबाबदारी ही संबंधित औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था प्रमुखांची राहिल.

५. सदर योजनेच्या प्रभावी अंमलबजावणीसाठी योजनेवर संनियंत्रण ठेवण्याची जबाबदारी जिल्हा व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण अधिकारी यांची राहिल.
२. शिल्प कारागिर प्रशिक्षण योजनेसाठी सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागामार्फत दरवर्षी प्रकाशित होणाऱ्या अर्थसंकल्पामध्ये समाविष्ट असलेल्या "जिल्हा योजना" संबंधीच्या भाग तीन-परिशिष्ट 'फ' मध्ये दर्शविलेल्या तरतुदीनुसार जिल्हा व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण अधिकारी यांनी जिल्हा नियोजन समितीकडून खर्चास प्रशासकीय मान्यता प्राप्त करून घ्यावी.
३. सदरहू शासन निर्णय, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाच्या अ.नौ. संदर्भ क्रमांक ०५/शि-१, दिनांक १५/३/२०२१ अन्वये प्राप्त सहमतीनुसार तसेच वित्त विभागाच्या शासन निर्णय, क्रमांक :- विअप्र-२०१३/प्र.क्र.३०/२०१३/विनियम, भाग-२, दि.१७/०४/२०१५ अन्वये सुधारित केलेल्या वित्तीय अधिकार नियम पुस्तिका १९७८, भाग पहिला, उपविभाग तीन, अनु.क्र.४, नियम क्रमांक २७ (२) अन्वये प्रशासनिक विभागास प्रदान करण्यात आलेल्या अधिकारांस अनुसरून निर्गमित करण्यात येत आहे.
४. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२१०४०११६१४४१०५०३ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(वै. म. तांबे)

कार्यासन अधिकारी, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

- १) मा.राज्यपाल यांचे सचिव, राजभवन, मलबार हिल, मुंबई
- २) मा.मुख्यमंत्री यांचे अपर मुख्य सचिव
- ३) मा.उप मुख्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव
- ४) मा.सभापती, महाराष्ट्र विधान परिषद, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई
- ५) मा.अध्यक्ष, महाराष्ट्र विधान सभा, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई
- ६) मा.उप सभापती, महाराष्ट्र विधान परिषद, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई
- ७) मा.उपाध्यक्ष, महाराष्ट्र विधान सभा, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई
- ८) मा.विरोधी पक्षनेता, महाराष्ट्र विधानसभा/विधान परिषद
- ९) मा.विधानमंडळ सदस्य/संसद सदस्य (सर्व)
- १०) सर्व मा.मंत्री/राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- ११) मा.मंत्री, कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- १२) मा.राज्यमंत्री, कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- १३) मा.मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य.
- १४) अपर मुख्य सचिव, कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता विभाग, मंत्रालय, मुंबई यांचे स्वीय सहायक
- १५) प्रधान सचिव, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई यांचे स्वीय सहायक

- १६) आयुक्त, समाजकल्याण संचालनालय, पुणे
- १७) संचालक, व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, मुंबई, महाराष्ट्र राज्य
- १८) सर्व जिल्हाधिकारी तथा सदस्य सचिव, जिल्हा नियोजन समिती (संचालनालयामार्फत)
- १९) महालेखापाल (लेखा परीक्षा) महाराष्ट्र-१/२, मुंबई/नागपूर
- २०) महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता) महाराष्ट्र-१/२, मुंबई/नागपूर
- २१) सर्व सहसंचालक, व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण, प्रादेशिक कार्यालये (संचालनालयामार्फत)
- २२) जिल्हा व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण अधिकारी, जिल्हा व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण कार्यालये (संचालनालयामार्फत)
- २३) प्राचार्य, औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था (संचालनालयामार्फत)
- २४) सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी
- २५) निवडनस्ती /व्यशि-२, कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२.